

Bo kdo odgovarjal za škodo?

Pokrajinskih volitev, ki so bile že napovedane za drugo polovico prihodnjega meseca, v Trstu ne bo. Ustavno sodišče bo moralo namreč prej razsoditi, ali so predpisi, ki so urejali te volitve, zakoniti ali ne. Deželno upravno sodišče v Trstu je sprejelo priziv skupine vodilnih predstavnikov Slovenske skupnosti iz okoliških občin na Tržaškem, ki so ga bili vložili po odvetniku dr. Petru Močniku — ta je medtem postal pokrajinski tajnik slovenske stranke na Tržaškem.

Gre za priziv zoper omenjene volilne predpise, ki se bistveno razlikujejo od zakona, po katerem potekajo volitve v vseh ostalih pokrajinah v Italiji. Tu namreč zakon določa, da glavno mesto pokrajine ne sme imeti več pokrajinskih svetovalcev kot vse ostale občine v isti pokrajini.

Na Tržaškem pa so se doslej pokrajinski svetovalci volili po predpisih, ki nosijo podpis prefekta Palamare, prvega vladnega komisarja po sklenitvi Londonkega memoranduma. Ko se je leta 1954 v Trst vrnila italijanska uprava, je omenjeni vladni komisar — prav gotovo ne samovoljno, temveč v skladu z navodili iz Rima — tako spremenil volilni zakon za pokrajinske svete, da je bila na ozemlju občine Trst izvoljena večina pokrajinskih svetovalcev. S tem je tržaškemu občinskemu svetu bil dejansko zagotovljen dvojni, vseh pet okoliških občin (Milje, Dolina, Repentabor, Zgonik in Devin-Nabrežina) pa je bilo hudo prizadetih in oškodovanih, saj v pokrajinskem svetu niso imele tolikšnega predstavnštva, kot ga predvidevajo volilni predpisi širimo po državi.

Utemeljitev, ki smo jo bili slišali in tudi brali pred tolilikimi leti, je očitno iz trte zvita. Pravi namen je bil preprečiti, da bi v tržaškem pokrajinskem svetu bilo toliko svetovalcev slovenskega jezika, kot ustreza jezikovni in narodnostni dejanskosti v petih okoliških občinah na Tržaškem.

Če pomislimo, da je bilo vse to »uzakonjeno«, ko se takorekoč

DRAGO LEGIŠA

Položaj v Italiji se čedalje bolj zapleta

Nezanimanje parlamentarcev za zunanjo politiko?

V središču pozornosti italijanske javnosti so še dalje finančni zakon, zakonski odlok, ki zadeva radiotelevizijsko ustanovo RAI, in nadaljevanje »akcije čistih rok«. Zaradi finančnega zakona so sindikati proglasili v petek, 14. t.m., splošno stavko, ki je res odlično uspela. Sindikalni voditelji si še danes manejo roke od zadovoljstva, ker so se na raznih trgih širrom po državi ta dan zbrali kar trije milijoni delavcev in protestirali zoper nekatere vladne ukrepe, zlasti na področju pokojnin. Toličnega števila stavkajočih delavcev ni bilo že kakih 20 let. Sindikalisti pa so zlasti zadovoljni, ker so ugotovili, da se jim pri delavcih nista zmanjšala ne vpliv ne ugled. Izkazalo se je, da so še vedno povsem legitimni zastopniki delavcev in da jih tudi legitimno zastopajo v stikih z delodajalci.

Zaradi zakonskega odloka, ki zadeva javno radiotelevizijsko službo in predvsem ustanovo RAI - grozi ji namreč stečaj - so se zadeve zelo zapletle. Novi upravni svet, ki ga sestavljajo povečini ljudje, poslušni sedanji osrednji vladi, je odobril triletni načrt podjetja, ne da bi zaslišal sindikalne predstavnike uslužbencev, ki jih je nad 12 tisoč. V znak protesta je bila v ponedeljek, 17. t.m., protestna stavka, ki je dobro uspela, saj radijskih in televizijskih oddaj dejansko ni bilo.

V tej zvezi naj omenimo, da so stavkali tudi uslužbenci pri slovenski radijski postaji TRST A. V Trstu pravijo, da so na vidiku novosti v zvezi s televizijskimi oddajami v slovenskem jeziku. Kmalu bosta potekli dve leti od podpisa konvencije med vlado in družbo RAI o televizijskih oddajah v slovenskem jeziku, a do pred kratkim o tem ni bilo ne duha ne sluha. Ne moremo ob tej priložnosti mimo ugotovitve, da je od odobritve zakona, ki predvideva slovenske televizijske oddaje, poteklo skoraj 20 let!

Zaradi nadaljevanja boja zoper korupcijo je do pred kratkim prišlo do hudega spora med izvršno in sodno oblastjo, kar je vsekakor

novost v zgodovini republikanske Italije. Rimska vlada je dejansko zahtevala glavo državnega pravdnika Borellija, ki v Milanu vodi skupino tožilcev, med katerimi je tudi slovit dr. Di Pietro. Predsednik republike je pritožbo vlade posredoval Višjemu sodnemu svetu, katerega pristojna komisija se je že izrekla za arhiviranje, kar pa mora še potrditi plenum. Do tega trenutka je treba ugotoviti, da je vlada dejansko streljala v prazno.

Prejšnji teden je zunanji minister Martino prvič nastopil v poslanski zbornici in senatu ter govoril o temeljnih smernicah v zunanji politiki Berlusconijske vlade. V obeh zbornicah je odgovarjal na vprašanja in interpelacije številnih parlamentarcev. Govor je bil predvsem o stališčih, ki jih zavzema Italija do Evropske zveze. Pri

Iz vsebine:

a.b.: Pax romana (str. 2)

Dr. M. Grilc o manjšinskem predstavnštvu na Koroškem (str. 3)

A. Kodelja:
Ob 30-letnici smrti Ksaverja Meška (str. 5)

G. Bajc:
Renato Štokelj o 1. maju (str. 7)

natorjev. Dnevnik v tej zvezi ugotavlja, da se italijanski parlamentarci dejansko ne zanimajo za zunanjo politiko; v tem naj bi se tudi kazala kontinuiteta oziroma pove-

Koordinator Nacionalnega zavezništva in glavni tajnik neofašističnega MSI Gianfranco Fini je torej imel svoj že pred časom napovedan shod na Velikem trgu v Trstu. Še prej je odprl sedež Nacionalnega zavezništva v Sesslanu, za kar ima, kot pravijo poznavalci razmer, največ zaslug, vsaj v logističnem pogledu, bivša vidna predstavnica DC, sicer po rodu iz Istre.

V govoru na zborovanju je »Anglež iz Bologne«, kot pravijo koordinatorju, skrbno pazil, da ne bi razočaral svojih »tržaških navijačev«. Brenkal je zato na patriotske, čustvene strune in poudarjal, da nihče ne bo več žalil italijanskega dostojanstva. Dopisniki RTV Slovenije je dejal, da njegova stranka ni proti vstopu Slovenije v Evropsko zvezo, vendar mora Slovenija prej priznati in obžalovati, da je v Istri prišlo do etničnega čiščenja na škodo Italijanov; uskladiti svojo zakonodajo z evropsko, kar zadeva nepremičnine, tako da bodo lahko tujci sklepali kupoprodajne pogodbe; vrniti lastnikom podržavljeno premoženje.

Z eno njegovo zahtevo pa se vsekakor strinjamo: Berlusconi naj Drnovška sprejme v Rimu, ki je prestolnica Italije — in ne v svoji zasebni rezidenci.

tem je zunanji minister omenil tudi pogovore, ki jih je imel 10. t.m. v Ogleju s slovenskim kolegom Peterletom. Potrdil je svojo izjavo o sklepu pogovorov in torej ponovno poudaril, da je zmeren optimist, kar zadeva ureditev odnosov med Italijo in Slovenijo.

Milanski Corriere della Sera je napisal, da se je minister Martino za svoj prvi nastop v parlamentu skrbno pripravil. Obžalovati pa je treba, da je njegova izvajanja poslušala le peščica poslancev in se-

zanost med prvo in drugo italijansko republiko. V poslanski zbornici so zunanjega ministra poslušali - je napisal milanski list - le poslanci, ki so bili vložili vprašanja in interpelacije (to je dalo povod za nastop šefa diplomacije) in nekateri prijatelji. Ko je začel govoriti Južni Tirolec Brugger, je v dvorani ostalo le 14 poslancev. To se je naslednji dan ponovilo v senatu, tako da je predsednik senatne komisije za zunanjo politiko

D.L. ■■■■ 2

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 20. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.40 Slovenska lahka glasba; 8.10 »Vojna vojnil!«; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Igor Škamperle: Pogovori s Kosinskim; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Likovna delavnica; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja.

■ PETEK, 21. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Likovna delavnica; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Igor Škamperle: Pogovori s Kosinskim; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Kaj sanja naš Peter, ko spi?« (Vera Poljšak); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 22. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Jernej Novak: Ob 90-letnici rojstva dramatika, pisatelja in publicista Ferda Kozaka.

■ NEDELJA, 23. oktobra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Na drugem kanalu« (Dimitrij Kralj); 10.40 Veselo po domače; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Jernej Novak: Ob 90-letnici rojstva dramatika, pisatelja in publicista Ferda Kozaka; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 24. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Italijanska srečanja slovenskega pesnika; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Igor Škamperle: »Pogovori s Kosinskim«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka 93; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Škrat Čevljerad«. (Majda Mihaičič); 14.45 Podoba goriškega otroka; 15.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave: Etnonacionalizem; 18.40 Za smeh in dobro voljo.

■ TOREK, 25. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Politično udejstvovanje dr. Ivana Marije Čoka; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Igor Škamperle: »Pogovori s Kosinskim«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Iztok Geister: »Hudičeva mati« - radijska igra.

■ SREDA, 26. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Igor Škamperle: »Pogovori s Kosinskim«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka 93; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. »1909-1994«, 85 let Glasbene matice v Trstu. Pripravil Gojmir Demšar; 18.00 Prozorni kehl poezije. Pripravlja Irena Žerjal.

PAX ROMANA

V antiki je gornji pojem pomenil red in mir, ki ga je rimska oblast vzpostavila doma in po svetu, v svojih koloniziranih ozemljih, od Britanije in Galije vse tja do Male Azije in še drugod. Ta »pax« je seveda temeljila na orožju in nasilju nad drugimi narodi, tudi če je potem prinesla določene pozitivne plati pravnega in socialnega reda, veljavnega v takratni dobi.

Po dveh tisočletjih so se časi seveda spremenili. Pred pol stoletjem je sicer Duce hotel obnoviti nekdanjo rimsko moč in slavo, spet za ceno nesvobode, tiranije in vojn, kar je njemu in režimu potem prineslo konec in pogubo. Danes se verjetno nobenemu italijanskemu politiku ne sanja, da bi dobesedno ponavljal »res gestae«, niti ne sami novofašistični skrajni desnici. So pa zato druge možnosti, kako urediti družbo v državi in razmere tudi izven nje. Sam sedanji predsednik vlade ne izgubi prilike, da ne bi govoril o močni vladi, o svojem poslanstvu, o tem, da ga Italija potrebuje, itd. Ne zmeni se veliko za opozicijo, izničuje pomen socialnih stavk in protestov, zavida ruskega predsednika zaradi njegovih večjih pristojnosti. Nadalje očita parlamentu, da pomeni za delo vlade izgubo časa, kar spet kaže na željo po edino močnem izvršnem organu, ki je — njegova vlada. Torej močno urejena družba po možnosti brez

socialnih in političnih konfliktov — v tem je torej ideal Berlusconijske politike.

Podoben duh se kaže tudi v nekaterih zunanje-političnih potezah rimske vlade. Za nas je tu najbolj zanimiv primer italijansko-slovenskih odnosov. Kljub zadnjemu oglejskemu srečanju obeh zunanjih ministrov in napovedanem vrhu v vili v Arcore (spet razkazovanje osebne moči gostitelja) pa je jasno, da italijanska vlada pritiska na Slovenijo, če ta hoče zeleno luč za vstop v Evropo. Zadeva imetja istrskih beguncev je prišla tako daleč, da je sama Ljubljana privolila v spremembo ustave, ki bi to omogočila. S tem v zvezi je bil pred dnevi značilen naslov v uglednem italijanskem dnevniku »La Slovenia si arrende all'Italia«. Gotovo v tem ni vse resnice, res pa je, da se danes tudi uradna Slovenija skuša prilagoditi tej politiki, le da bi prišla kar se da hitro in brez drugih težav v Evropsko unijo! Da sploh ne govorimo o (ne) odnosu do problemov slovenske manjšine, ki da jih bo Italija uredila samo z notranjimi ukrepi verjetno tako, kot smo že večkrat videli...

»Pax romana« je preživeta. Danes bi kvečjemu lahko želeli neko »Pax europea«, ki naj bi res pomenila soglasje in urejeno sožitje med narodi naše celine!

a. b.

Nezanimanje parlamentarcev...

Migone žalostno vzdihnil: »Delamo vajo, ki je skoraj brez smisla!«

Pisec članka poudarja, da pravzaprav še ni jasno, za kakšno Evropo se zavzema sedanja vlada. Omenja namreč izrazito federalistično usmeritev Severne lige, minimalistična in strogo ekonomistična stališča dela gibanja Naprej, Italija! in nacionalistična nagnjenja vsaj dela Nacionalnega zavezništva. Opozicija pa soglasno trdi, da se zavzema za čimvečjo ekonomsko, socialno, politično in institucionalno integracijo. Martino v svojih izvajanjih ni izčrpal problematike in je predvsem skrbel, da bi za svoje trenutne poglede dobil največji možni konsenz. Po njegovem se je treba zdaj zavzeti za petero »evropskih javnih dobrin«. Te so izpopolnitev notranjega trga, čimprejšnja enotna evropska valuta, okrepitev evropske identitete v zunanji politiki in izoblikovanje evropske obrambne politike. Končno je po mnenju

italijanskega zunanjega ministra nujno, da se državljanom Evropske zveze zagotovijo evropska ustavna jamstva za uresničenje in spoštovanje njihovih pravic in svoboščin.

Množica na manifestaciji na tržaškem Trgu Unità proti vladnemu finančnemu manevru (foto D. Križmančič)

Bo kdo odgovarjal za škodo

še ni niti posušilo črnilo na podpisih z londonske listine, lahko upravičeno govorimo o slabi veri takratnih italijanskih oblastnikov.

Naravnost preroški je bil naš Novi list, ko je 13. oktobra 1954 — to je le osem dni po podpisu Londonskega memoranduma — napisal na prvi strani, da obstaja kljub podpisani pogodbi nespremenjen glavni in končni cilj politike italijanskega nacionalizma. Asimilacija, to je poitalijančevanje tržaških Slovencev, naj bi bil »prirodni pojav, ki ga ni mogoče preprečiti«. »Trst ne bo mogel prenesti nekaterih slovenskih ugodnih določb v pogodbi«. »Naša naloga je, da jih omilimo!«, je zagrozil tedanji predstavnik tržaške odvetniške zbornice.

Vladni komisar Palamara, ki se je bil samo nekaj let prej kot prefekt v Gorici »proslavil«, ko je iz slovenskih šol dobesedno izgnal otroke optantov, se je torej v Trstu izkazal kot marljiv in dosleden izvajalec protislovenske politike. S svojim ukrepom, ki mu Slovenska skupnost očita nezakonitost in protiustavnost, je Slovincem povzročil škodo, ki je ogromna in, kar je še najhujše, tudi nepopravljiva. Ali ne bi bilo prav, da bi kdo zanj odgovarjal? S kakšnim pogumom lahko Italija deli drugim nauke, kakšna naj bo zakonodaja, vredna pravne države in povrh še članice Evropske zveze?

* * *

Na pobudo deželne svetovalke Severne lige Anne Piccioni bo v soboto, 22. oktobra, v kraju Montina di Torreano, ki je oddaljen 2 km od Čedad, celodnevni posvet na temo: »Zakonski osnutek za jezikovne manjšine«. Na srečanje so vabljeni predstavniki vseh slovenskih združenj v Italiji.

Matevž Grilc, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev

Slovenska manjšina v Avstriji je trdoživa narodna skupnost

V Trstu sta se prejšnji teden mudila dva gosta iz Koroške, dr. Matevž Grilc, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev, in mag. Rudi Vouk, tajnik Enotne liste. Udeležila sta se okrogle mize o manjšinskem vprašanju, ki je potekala v Peterlinovi dvorani v ulici Donizetti. Srečanje je sodilo v okvir Koroških kulturnih dnevov na Primorskem.

Slovenska skupnost je manjšinske predstavnike iz Avstrije povabila na tiskovno konferenco, namenjeno torej tudi predstavnikom italijanskega tiska, ki je bila na deželnem sedežu tiskovne agencije ANSA. Grilc in Vouk sta dala nekaj zanimivih informacij o Slovencih v Avstriji ter poudarila, da se tudi oni borijo za dosegajočega zastopstva za manjšinske predstavnike v javno-pravnih telesih.

Nekoliko podrobnejšo sliko o tem, kako so koroški Slovenci organizirani, kakšne težave in kakšne načrte imajo, je mogoče dobiti iz sledečega intervjuja z dr. Matevžem Grilcem.

Kako ste Slovenci v Avstriji organizirani? Ali ste tako razvejani, kot so pripadniki manjšine na italijanski strani meje?

Tako močno nismo razdeljeni. Koroški Slovenci se v bistvu delimo na dve organizacijski strukturi, ki obstajata od povojnih let, in sicer Zveza slovenskih organizacij, ki je izšla iz bivoše osvobodilne fronte, in Narodni svet koroških Slovencev. Slednji je nastal leta 1949. Danes bistvenih razlik med tema organizacijama ne bi mogli ugotoviti. Rekel bi, da gre tu predvsem za neko tradicijo in proti tej tradiciji se mi borimo. Mnenja smo namreč, da je na Koroškem potrebna samo ena strešna organizacija, ki bo lahko zastopala slovensko narodnostno skupnost.

To je že predmet drugega vprašanja. Kaj ste doslej storili za oblikovanje enotnega manjšinskega zastopstva?

O tem vprašanju diskutiramo približno tri leta, vendar nam ni uspelo, da bi prišli z Zvezo slovenskih organizacij do enotnih pozicij. Zato smo razpisali referendum med vsemi odborniki slovenskih društev. Velika večina se je udeležila referenduma - približno dve tretjini - več kot 90 odstotkov pa se je strinjalo, da je potrebna neka skupna organizacija. ZKO kljub temu ni pristala na ta načrt, tokrat z nekoliko drugačnimi argumenti, češ da zastopa tudi neke dvojezične Korošce, to pomeni Korošce, ki sicer govorijo oba jezika, vendar se ne priznavajo več kot člani narodne skupnosti. Po našem pa takšno stališče vodi k asimilaciji. Kdor govori oba jezika je po našem objektivno pripadnik slovenske manjšine. Če pa se v tej ne prepoznava več, potem je naša naloga, da ga spet pritegnemo v naš krog. Ne moremo pa ga priznati kot "lastno nacionalno kategorijo", ker ta pot vodi direktno k večinskemu narodu.

O skupnem zastopstvu naj torej odloča baza. Člani naše narodne skupnosti naj sami izberejo ljudi, ki se jim zdijo vredni zaupanja. Volitve bi lahko izvedli do jeseni prihodnjega leta.

ni faktor za odnose z bivšo Jugoslavijo. Kljub vsemu pa danes lahko rečemo, da je slovenska manjšina trdoživa skupnost, saj kljub socialnemu in družbenemu pritisku nismo klonili. Do preobrata politike je v Avstriji prišlo v 80. letih tudi zaradi spremembe odnosa Evrope do manjšinskega vprašanja. Takrat smo prvič zaustavili asimilacijo.

Za koroške Slovence je bistvenega pomena, da ohranijo samozavest in da se zavedo, kako važno je na obmejnih področjih poznati oba jezika. Prepričan sem tudi, da bo razvoj Slovenije

Zavedati pa se moramo, da je Slovenija v tem trenutku v težki situaciji v prvih letih demokratizacije in mora zato reševati celo vrsto problemov. Težave so tudi v bilateralnih odnosih z Italijo in Hrvaško. Dodaten konflikt z Avstrijo bi bil torej škodljiv ne samo za Slovenijo, pač pa tudi za našo manjšino. Tega se mora naša narodnostna skupnost zavedati.

Čeprav Slovenija doslej še ni izdelala pravega koncepta o manjšinskem vprašanju, sem prepričan, da bo razvoj te mlade države v bodoče prinesel izboljšanje tudi v tem smislu. Sicer pa se tudi danes vsi v Sloveniji strinjajo, da je treba narodne skupnosti podpirati, le da je treba najti pravi način.

Helena Jovanovič

* * *

Tržaška Ssk o političnem položaju in odnosih med Slovenijo in Italijo

Na seji pokrajinskega sveta Slovenske skupnosti, ki je bila v četrtek, 13. oktobra, so člani razpravljali o sedanjem političnem položaju in razgovorih med Italijo in Slovenijo. Med probleme, o kateri razpravljata obe državi, sodi tudi uzakonitev zaščite Slovencev v Italiji, kar bi morala italijanska država že storiti od časa podpisu londonskega in nato osimskega sporazuma dalje. »Stvarnost države, v kateri živimo«, beremo v tiskovnem poročilu Slovenske skupnosti, »nam narekuje, da se vprašanje izvajanja obveznosti do manjšine spravi na mednarodno raven, ker dosedanje grenke izkušnje dokazujejo, da samo diplomatska zagotovila ne zadostujejo. V tem pogledu bi lahko novo manjšinsko zastopstvo odigralo odločilno vlogo. Ssk pa že sedaj deluje v smeri internacionalizacije vprašanja zaščite slovenske manjšine v Italiji. V ta namen je potrebno izčrpno informirati o našem položaju ne samo osrednje dejavnike v Sloveniji, temveč tudi tiste na bližnjih sosednjih območjih.«

»Da Slovenci doživljamo tudi v drugi republiki težavne čase,« piše še v strankinem tiskovnem poročilu, »dokazuje zadnje ravnanje državnih organov do naših kulturnih in gospodarskih ustanov. To je še en razlog več, da moramo Slovenci enotno in odločno nastopiti v obrambo naših košenin in pravic.«

Sindikat slovenske šole obveščala šolnike, da se lahko do 15. novembra vlagajo prošnje za izredni plačani študijski dopust po členu 3-D.P.R. z dne 23. avgusta 1988 (takoimenovanih 150 ur). Prošnje naj šolniki oddajo na posamezna ravnateljstva.

Tajništvo SSŠ je na razpolago za morebitne informacije. (Telefonska št. 370301).

Na tiskovni konferenci, ki je potekala na tržaškem sedežu ANSA, so govorili (z leve): Rudi Vouk, Peter Močnik, Matevž Grilc in Ivo Jevnikar

(foto D. Križmančič)

Kako ocenjujete volilne izide v Avstriji in kaj Slovenci menijo o Haiderju?

Izid volitev je bil po svoje pričakovano, le da si morda nismo mislili, da bodo socialdemokrati tako močno izgubili. Kar zadeva Jörga Haiderja pa o njem menim, da je zelo nevarna oseba. Njegov načrt je ugonobiti parlamentarno demokracijo. Tako kot se je zgodilo v Italiji, hoče tudi on svojo stranko preoblikovati v nekakšno gibanje.

Vendar, če je izid volitev po eni strani negativen, ker je Haider toliko pridobil, pa je po drugi strani tudi pozitiven. V parlament so namreč prišli liberalci, okrepili pa so se tudi zeleni. Obe stranki imata zelo pozitivno stališče do slovenske narodnostne skupnosti. To pomeni, da bomo v bodoče lahko celo lažje vnašali naše probleme v dunajski parlament.

Dolga leta je bila asimilacija na avstrijskem Koroškem zelo razširjen pojav, zadnje čase pa kaže, da se je stanje nekoliko izboljšalo in da se je okrepil med Slovenci čut narodne pripadnosti. Kako kaže v bodoče?

V preteklosti je bila slovenska narodna skupnost za avstrijsko politiko trn v peti in tudi ni bila povezoval-

šel v smer Evropske unije. V tem primeru bi lahko slovenska narodna skupnost v Avstriji zelo močno zaživela.

Tudi vaša manjšina zahteva zajamčeno zastopstvo v avstrijskih javno-pravnih telesih. Kakšne konkretne možnosti imate za doseg tega cilja?

Možnosti so pri nas v tem trenutku boljše kot kdajkoli. Vse stranke, vključno s Haiderjevo svobodnjaško stranko, se strinjajo, da je ta zahteva upravičena. Mi predlagamo, da bi uveljavili podoben model kot v Sloveniji, to pomeni, da bi koroški Slovenci imeli pri volitvah dva glasova, enega za stranko, enega pa za zastopnika Slovencev v deželnem zboru. Reči moram, da sem glede tega vprašanja optimist, posebno še, ker postaja zajamčeno zastopstvo za manjšine v današnji Evropi standard. Vprašanje se bo po mojem rešilo v kakih dveh letih.

Kako pa ocenjujete prizadevanja Slovenije za rojake, ki živijo izven njenih meja?

Sodelovanje z matico je za vsako narodnostno skupnost odločilnega, pravzaprav življenjskega pomena. Kar zadeva Slovenijo, vidim danes probleme v pomanjkljivi koncepciji slovenske vlade o manjšinskih problemih.

Natečaj Zveze slovenske katoliške prosvete

Stanko Jericijo prejel prvo nagrado

V torek, 11. oktobra, se je v Ljubljani sestala komisija za podelitev nagrad natečaja za izvorno skladbo na besedilo Franceta Balantiča, ki ga je razpisala Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici ob 50-letnici pesnikove smrti. Na natečaj je bilo prijavljenih skupno 42 skladb, od katerih 30 v kategorijo A, 11 v kategorijo B in 1 v kategorijo C.

Komisija, ki so jo sestavljali prof. Ivan Florjanc, skladatelj, mag. Marko Munih, dirigent, in dr. Edo Škulj, muzikolog, je ocenila glasbena dela in podelila nagrade naslednjim skladbam:

Kategorija A: zborovska skladba za mešani, moški ali ženski zbor

I. nagrada — Judežev obup

skladatelj Stanko Jericijo — Gorica

II. nagrada — Zadnji čas pred zimo

skladatelj Samo Vremšak — Kamnik

III. nagrada — Gospod, odgovori očem

skladatelj Štefan Mauri — Avče

Kategorija B: samospjev s spremljavo klavirja ali komorne instrumentalne skupine

I. nagrada — Domov

skladatelj Jože Trošt — Ljubljana

Kategorija C: vokalno-instrumentalno delo v obliki kantate

I. nagrada — Sacrum delirium

skladatelj Tomaž Svete — Ljubljana

Nagrade bodo podeljene zmagovalcem natečaja na slavnostnem večeru, ki ga bodo organizatorji priredili predvidoma v mesecu januarju.

Zveza slovenske katoliške prosvete - Gorica

Brezpogojno je treba rešiti finančne ustanove

V teh dneh se je sestalo ožje deželno tajništvo Ssk v Nabrežini in skupno s strankino gospodarsko komisijo preučilo sedanji gospodarski trenutek Slovencev v Italiji. Na sestanku je prišla do izraza velika zaskrbljenost zaradi uvedbe komisarske uprave v goriški Kmečki banki in zaradi drugih dogodkov, ki izražajo politični pritisk proti slovenski manjšini v Italiji, posredno pa tudi proti republiki Sloveniji.

Na sestanku je bilo poudarjeno, da je treba brezpogojno rešiti finančne ustanove, ki so se znašle v težavah, saj se v nasprotnem primeru lahko uresničijo naravnost strašljivi scenariji. Storitni je treba vse, da ostane ustvarjeni slovenski gospodarski potencial v

slovenskih rokah. Na sestanku pa je bilo tudi poudarjeno, da je zlasti v neugodnih okoliščinah treba iskati pravo obliko zaščite v samozastiti. V tem smislu je bila izražena potreba po nemudnem in resnem urejanju odprtih vprašanj v vrstah same manjšine in po odpravljanju tistih napak, ki so bile v resnici storjene.

Ssk pa se ob tem ograjuje od nekaterih naravnost gostilniških podtikanj, od raznih neodgovornih napadov na visoke predstavnike oblasti v Sloveniji ter od škodljivega in neutemeljenega ustvarjanja nezaupanja med zamejstvom in matico. Stranka bo še naprej zastavljala vse svoje sile in vpliv za rešitev položaja, ki je videti objektivno težak.

Iz delovanja SSO

Prejeli smo naslednje tiskovno poročilo, ki ga v celoti objavljamo.

(Ur.)

V sredo, 12. oktobra, je bila na sedežu v Trstu seja izvršnega odbora Sveta slovenskih organizacij. Poročala je najprej predsednica Marija Ferletič o tekočih zadevah. V ospredju je bila še vedno ustanovitev novega skupnega organa manjšine oz. Narodnega sveta. Člana odbora, tržaški podpredsednik Marij Maver in Sergij Pahor sta se udeležila prejšnjega srečanja slovenskih komponent

v Gorici, kjer sta iznesla predloge SSO, o katerih smo sicer že pisali, bodo pa kasneje tudi objavljeni.

Tekla je še beseda o nekaterih skupnih ustanovah, ki so tudi že zaprosile za vstop v Svet slovenskih organizacij. Tu bo treba še več jasnosti in dejanskih naporov za večjo usklajenost in sodelovanje. O tem priča tudi primer slovenskega glasbenega šolstva v Gorici, kjer so se zaradi nepoznanih vzrokov ustavile pobude v sodelovanju med Glasbeno matico in Slovenskim centrom za glasbeno vzgojo E. Komel.

Pred sejo izvršnega odbora je bilo še srečanje z Zvezo slovenskih športnih društev (ZSSDI), na kateri se je govorilo o problemih slovenskega zamejskega športa in organizirane dejavnosti na tem pomembnem področju. Za ZSSDI so bili prisotni deželni predsednik Jure Kufersin in pokrajinska predsednika iz Trsta in Gorice Livio Valenčič in Marko Lutman, za SSO pa predsednica Marija Ferletič, podpredsednika Marij Maver in Riccardo Ruttar ter odbornik Mamolo.

Nova seja izvršnega odbora bo prihodnji teden v Čedadu na sedežu organizacije. S tem bosta tudi poudarjena vloga in delovanje SSO v videmski pokrajini nasploh in v Beneški Sloveniji še posebej. Odbor bo obiskal šolo v Špetru in imel srečanje z društvom »Slovinci po svetu« iz Čedadu.

Povezanost organiziranega slovenskega življenja je danes še bolj važna, saj so nacionalistične sile vedno močnejše, sama vladna politika pa že tako ne obeta nič dobrega za manjšino.

Na kosilo v Nediške doline

»Vabilo na kosilo« je izredna jedenska gostinska ponudba, h kateri je letos pristopilo 16 gostinskih obratov v Nediških dolinah na Videmskem. V skoraj vseh vaseh tega področja boš v prihodnjih mesecih lahko dobil po zmerjeni ceni pristne domače specialitete. Turistično-kulinarično pobudo, ki je pomembna tudi za ovredno-

tenje lepega naravnega okolja Nediških dolin, so predstavili tudi v Trstu. Glede na uspeh prejšnjih let bo tokratno 4. »Vabilo na kosilo« veljavno do marca prihodnjega meseca.

Še do konca oktobra pa bo v Špetru prodajni sejem kostanja, sadja in medu, ki se je začel prejšnji konec tedna v organizaciji domače zadruge Sevka (tako se imenuje avtohtona sorta jabolka), združenja vrtnarjev APO in Goriške skupnosti Nediških dolin.

Goriški SSŠ vzel v pretres aktualna šolska vprašanja

Tudi odbor Sindikata slovenske šole — tajništvo Gorica je na svoji zadnji redni seji sklenil, da se bo v petek, 14. oktobra, pridružil splošni stavki. Na seji so člani razpravljali tudi o zapletih v organizaciji, ko se je šolsko leto že začelo. Problem se je sicer ugodno rešil, so dejali člani SSŠ, a koliko energij je bilo za to porabljenih, koliko je bilo telefonskih klicev, koliko poti v Rim.

Z letošnjim šolskim letom se je veliko šolnikov upokojilo, zato je tako na Tržaškem kot na Goriškem več prostih stolic. Trenutno so bili imenovani suplenti. Na višjih šolah v Trstu je prostih mest 15, na Goriškem pa 10 in sicer 2 za matematiko, 1 za informatiko, 2 za grščino, 1 za slovenščino, 1 za risanje in 3 za angleščino. Odbor si bo v naslednjih tednih pri-

zadeval za takojšen razpis natečajev. Dve prosti mesti sta tudi na osnovnih šolah in kaže, da je s tem v zvezi razpis natečaja že določen.

Člani goriškega sindikata slovenske šole so dalje razpravljali še o ukinitvi redne vožnje avtobusnega podjetja APT, ki prevažaja dijake iz Laškega, o stavki dijakov zavoda Žiga Žois za imenovanje pomožnega tehnika ter o osamosvojitvi slovenske sekcije ITI. Poudarili so še, da je nesprijemljivo, da dobijo na slovenskih šolah mesto ljudje, ki nimajo ustreznega naslova oz. izpita o znanju slovenskega jezika.

Na seji je bilo obravnavano tudi vprašanje, kako ukrepati, da bi bila slovenska šola kar najbolje zastopana v nastajajočem skupnem manjšinskem telesu.

Tretje srečanje za novo skupno predstavništvo Slovencev v Italiji

V torek, 25. oktobra, bo ob 20. uri v prostorih društva »I. Trinko« v Čedadu tretje srečanje za novo skupno predstavništvo Slovencev v Italiji.

Na dnevnem redu bo:

1. nadaljevanje splošne razprave o oblikovanju NSSI oziroma skupnega vsemanjšinskega predstavniškega telesa.
2. začasno skupno zastopstvo Slovencev v Italiji.

V Gorici bo v četrtek, 20. oktobra, v tamkajšnjem Kulturnem domu, potekala proslava ob 70-letnici ustanovitve Udruženja slovenskih športnih društev v Italiji. Začetek ob 20. uri.

Franc Jeza odslej počiva na openskem pokopališču

Franc Jeza, naš dolgoletni sodnik, časnikar in pisatelj, ki je od ustanovitve Novega lista s svojimi prispevki bogatil tudi ta tednik, od ponedeljka, 17. t.m., počiva na novem openskem pokopališču. Ko je pred desetimi leti umrl, so ga pokopali pri Sv. Ani v Trstu. Zdaj pa so ga, kot reče, prekopali na Opčine, kjer je pisatelj tudi živel. Po verskem obredu se mu je z izbranimi besedami poklonil konzul republike Slovenije v Trstu Tomaž Pavšič, ki je poudaril, da mu mora biti sedanja neodvisna država hvaležna, ker se je razdajal in žrtvoval za uresničitev tega ideala.

Konec tega tedna in sicer v soboto, 22. t.m., pa bo v minoritskem samostanu na Ptujju okrogla miza, ki jo prireja Zgodovinsko

društvo Ptuj z naslovom: »Franc Jeza - ptujski rojak, pisatelj in domoljub«. Okrogla miza bo priložnost, da bodo posredno počastili tudi 125-letnico Gimnazije Ptuj. Dr. Ljubica Šuligoj bo namreč predavala na temo »Ptuj pred drugo svetovno vojno (Ptujška leta Franca Jeze)«. Knjižničar Jakob Emeršič pa bo predstavil »Gradivo za bibliografijo Franca Jeze«. Ostali predavatelji pa bodo mag. Franc Goličnik, prof. Vlado Habjan, prof. Martin Jevnikar, Marko Tavčar, dr. Drago Legiša in Saša Martelanc, se pravi predavatelji, ki so pred šestimi meseci govorili tudi na simpoziju v Trstu, posvečenem liku Franca Jeze. Srečanje sta priredila Slovenska prosveta in Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček iz Trsta.

Glas vpijočega v puščavi!

Odkar se je Aleksander Solženicin vrnil v rodno Rusijo, se o njem manj piše kot takrat, ko se je moral zateči na Zahod. Mirno pa lahko rečemo, da je Nobelov nagradenec za književnost dejansko danes vest ruskega naroda, ki mu je ostal zvest tudi v 20-letnem pregnanstvu v Združenih državah Amerike.

Da gre za odličnega pisatelja, ki je zaradi svojega boja proti rdeči diktaturi postal sinonim vseh ruskih disidentov, danes ni nobenega dvoma. Prav tako ni nobenega dvoma, da je Solženicin izredna moralna osebnost. Vprašanje, ki si ga zastavljamo vsi njegovi ljubitelji (ljubitelji visoke literature!), pa je, če Solženicina danes sploh še kdo upošteva, če niso njegove besede vržene v smeti.

Govorimo o zgodovini, ki za Rusijo ni bila nikdar lepa, vsaj zadnjih 300 let ne. Zdi se, kot da Rusi drviijo iz ene skrajnosti v drugo, iz enega ka-

otičnega političnega sistema v drugega, ki je še bolj neprimeren za globoko dušo ruskega človeka. Te misli se porajajo ob izidu štirideset strani dolgega eseja, ki ga je Solženicin pred dnevi objavil v ruski ugledni reviji *Novi mir*. Pisatelj govori o zadnjih treh stoletjih v Rusiji. Naslov eseja je: »Rusko vprašanje 20. stoletja«. V njem avtor obračunava s preteklostjo, posebno mesto pa ima sedem desetletij dolgo komunistično obdobje. Solženicin je eden redkih ruskih in tudi svetovnih intelektualcev, ki se je od vedno boril proti komunizmu, načrtno, neustrašno in predvsem z veliko mero iskrenega, poštenega in naporega intelektualnega raziskovanja. Znani italijanski izvedenec za rusko literaturo Vittorio Strada je v milanskem dnevniku *Corriere della Sera* napisal, da se bodo na Zahodu in Vzhodu tudi sedaj najbrž posmehovali Solženicinu in ga niti ne poskušali razumeti. Solženicin namreč v svojem eseju zahteva za moderno Rusijo predvsem moralne vrednote in ljudi z visokimi moralnimi in krščanskimi kvalitetai. To pa danes ni v modi ne v vsega lačni Rusiji, še manj pa na brezbriznem potrošniškem Zahodu.

Jurij Paljk

***

Slovensko društvo Jadro prireja s pokroviteljstvom občine Ronke tečaj slovensčine za odrasle, ki bo potekal na sedežu društva v Romjanu, (Trg sv. Štefana 1/a). Tečaj se bo začel konec oktobra in bo trajal šest mesecev. Lekcije bodo po dve uri tedensko. Prvo srečanje bo v petek, 21. oktobra, ob 20. uri na društvenem sedežu v Romjanu. Podrobnejše informacije lahko dobite pri odbornikih društva Jadro ali v dvojezičnem oddelku občinske knjižnice v Ronkah.

Zapisal se je v srca Slovencev!

Franc Ksaver Meško (1874-1964)

KSAVER MEŠKO

* Ključarovec nad Ormožem 1874

I.

Dne 16. avgusta so obnovili nagrobnik na grobu slovenskega pisatelja in dolgoletnega župnika na Selah pri Slovenj Gradcu. Letos poteka 120. obletnica njegovega rojstva in 30. obletnica smrti. Kot kaže, sem bil na njegovem pogrebu med redkimi Primorci, ali vsaj gotovo edini zamejski Slovenec, pa naj mi bo dovoljeno, da za naš list napišem tudi nekaj spominov na tega, vsaj zame enkratnega človeka.

Iz tistega konca Slovenije sta mi ostala v nepozabnem spomi-

AMBROŽ KODELJA

nu selški župnik in slovenski pisatelj Meško in župnik v Slovenj Gradcu Jakob Soklič. Oba sta dala svojstven pečat temu delu Koroske in si upam trditi, da je njuna zasluga tudi ta, da je danes postal Slovenj Gradec ne samo kulturno, pač pa tudi znanstveno, šolsko in občestvo središče, ki se v precejšnji meri razlikuje od ostalih slovenskih mest.

Meško ostane v slovenski literaturi osebnost, ki je s tipično panonsko obarvanim slovenskim melosom prinesel v našo literaturo mehko in globino, ki se je od sodobnikov, zlasti od Finžgarja pa tudi Jalna, izredno razlikovala.

Stiki z njim so bili vsekakor enkratni. To smo zlasti zadnja leta njegovega življenja občutili vsi, ki smo se z njim kakorkoli srečali. Še vedno se spominjam, kako sem vedno najprej pokukal skozi okno v pritličju selškega župnišča, če je doma in kaj dela. Vsak obiskovalec ga je običajno videl ob mizi z lečo in ob pisalnem stroju ali pa ko je kaj pisal... Kadar koli je govoril, se je v njegovih besedah odražala mehko Panonca, ki je nista omehčala pojoči koroski melos in ne trdota selških

hribov. Ostajal je zvest rodnim koreninam, kljub življenju in času, ki sta ga pahnila daleč stran od rodne Sv. Tomaža pri Ormožu, kjer se je rodil 28. oktobra 1874. Po nižji gimnaziji na Ptujju je prišel v Celje, kjer je maturiral. Bogoslovje je obiskoval v Mariboru in Celovcu. Službena leta je prebival v Škocijanah, Podjuni, pri Sv. Danijelu, v Tinjah, pri Mariji Zilji in končno pri sv. Roku na Selah nad Slovenj Gradcem. V izgnanstvu je prebredel velik del Slovenije, Hrvaške, Bosne in Srbije, dokler se ni končno ustalil pri sv. Roku v objemu selških hribov, kjer je ostal za vedno.

Veliko let je vsa svoja dela ustvarjal ob navadni petrolejki, saj so Sele dobile elektriko šele nekaj let pred njegovo smrtjo. Mogoče je tudi ta »živa svetloba« brleče petrolejke pripomogla, da je ostajal pristen Panonec, pa vendar globok in izpovedno enkratni slovenski pisatelj in mislec.

(dalje)

***

Orkester Mandolina v štivanski cerkvi

V soboto, 15. t.m., je bil v novi štivanski cerkvi lep glasbeni večer. Dekliški zbor Devin, Fantje izpoda Grmade in župnija so imeli v gosteh orkester Mandolina iz občine Ljubljana Bežigrad. Zaradi bolezni v skupini pa je odpadel nastop zelo uveljavljenega okteta Deseti brat, ki tudi deluje na področju iste ljubljanske občine, s katero devinska družva že dolgo vzdržujejo zelo plodne kulturne stike. Prav zato se je sobotnega koncerta udeležil tudi predsednik Zveze kulturnih organizacij Občine Ljubljana Bežigrad Tomaž Zalar, ki s posebno pozornostjo skrbi za stike s kulturnimi organizacijami iz devinsko-nabrežinske občine.

Udeležence koncerta sta uvodoma pozdravila domači župnik Giorgio Giannini in v imenu zborov Marko Tavčar, orkester Mandolina, ki ga je vodil prof. Tomaž Habe, pa je potrdil svoj sloves. Člani orkestra so izvedli zelo zahteven program. V prvem delu so bile na sporedu skladbe Ipavca, Cimarose, Albinonija, Mozarta, J. Straussa, Tarrega in skladaljev Kodra, samega Habeta, priredba venčka narodnih in na koncu skladba, ki jo je Srdan Ribarović napisal prav za ta orkester, in sicer Rondo vulgaris, ki je navdušil občinstvo. Večer se je nato nadaljeval na sedežu zborov, kjer je bila priložnost, da so se vezi med Devinom in Bežigradom spet poživile.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Otvoritvena predstava sezone 1994-95

Drago Jančar

HALŠTAT

Krstna uprizoritev

Režija Boris Kobal

V soboto, 22. t.m., ob 16. uri
IZVEN ABONMAJA

v ponedeljek, 24. t.m., ob 16. uri
ABONMA RED H

v torek, 25. t.m., ob 16. uri
ABONMA RED I

v sredo, 26. t.m., ob 16. uri
ABONMA RED I

V Kulturnem domu v Trstu.

V Trstu predstavili knjigo T. Ferencu o »italijanski« Ljubljani

V Trstu so prejšnji teden v prostorih Časnikarskega krožka predstavili knjigo dr. Toneta Ferencu, profesorja sodobne zgodovine na Univerzi v Ljubljani, ki je avtor številnih študij in razprav o obdobju druge svetovne vojne. O njegovem delu z naslovom: »Ljubljana — italijanska pokrajina. Dokumenti 1941-1942« je na predstavitvi spregovoril prof. Teodoro Sala. Knjigo, ki vsebuje veliko dokumentov — tako iz arhivov OF kot italijanske vojske — je izdal Furlan-

ski inštitut za zgodovino osvobodilne gibanja.

Sala je v svojem uvodu uvrstil problem ljubljanske province v evropski okvir. Številne poslušalce je opozoril na dragoceno Ferencovo knjigo, ki je opravil res temeljito delo, saj je primerjal dokumente, listine, odloke ipd. iz različnih virov, tako da je njegova raziskava z znanstvenega vidika zelo popolna. Na vprašanja udeležencev je na srečanju v Časnikarskem krožku odgovarjal sam avtor.

Posnetek predstavitve Ferencove knjige. Na sliki so: (z leve) M. Verginella, avtor in T. Sala (foto D. Križmančič)

Avdicija za mlade igralce

RADIO TRST A razpisuje avdicijo za mlade igralce, ki bi v bodoče lahko nastopali pri radijskih igrar. Avdicije se lahko udeležijo tako osnovnošolci kot tudi dijaki nižjih in višjih srednjih šol. Še zlasti so zaželeni deški in fantovski glasovi. Mladi, ki imajo smisel za igranje in nastopanje, naj se javijo na sedežu tržaške radijske postaje - Ulica Fabio Severo 7, Trst,

v ponedeljek, 24. ali v torek, 25. oktobra od 14. do 16. ure

Učitelje in mentorje toplo naprošamo, da spodbudijo mlade igralske talente in jim priporočijo udeležbo. Vse potrebne informacije lahko dobite v uredništvu mladinskih oddaj (tel. št. 7784-247) ali v tajništvu slovenskih sporedov (tel. št. 7784-282) od 10. do 12. ure in od 15. do 16. ure.

SLOVENSKA PROSVETA
in
FANTJE IZPOD GRMADE
vabijo na

REBULOV VEČER

V petek, 28. oktobra, ob 20.30, na sedežu pevskih zborov v Devinu.

Andreatta sprejel delegacijo Slovenske skupnosti

Vodja skupine Ljudske stranke (PPI — bivše Krščanske demokracije) v poslanski zbornici in bivši italijanski zunanji minister Beniamino Andreatta je pred dnevi sprejel delegacijo Slovenske skupnosti, ki so jo sestavljali deželni tajnik Martin Breclj, podtajnik Ivo Jevnikar in član tržaškega pokrajinskega vodstva Anton Gaspersi. Glavni temi razgovora sta bili politično stanje ob meji in problemi manjšin, ki živijo na teh tleh. Trije slovenski predstavniki so orisali najresnejša vprašanja, s katerimi se sooča slovenska narodnostna skupnost v Italiji. Prvo je seveda večkrat obljubljena, a doslej nikoli uresničena globalna zaščita, o čemer se sedaj pogovarjata tudi Italija in Slovenija.

Beniamino Andreatta je predstavnikom Ssk zagotovil, da bo te probleme vzel resno v poštev, obenem pa je obljubil pomoč svoje stranke v prizadevanjih za okrepitev mirnega sožitja ob meji in vzpostavitev sodelovanja med obema državama.

Koroška mladina nastopila z lutkovno predstavo Sonček, kje si?

V okviru Koroških kulturnih dnevo, ki jih prireja Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Slovenska prosveta iz Trsta, je 10. oktobra nastopila v Kulturnem domu v Trstu skupina Lutke Mladje iz Celovca s prijetno in presenetljivo dobro izvedeno igrico Sonček, kje si? Mladi igralci, ki sodelujejo v različnih gledaliških in lutkovnih skupinah na Koroškem, so pod vodstvom Tineta Varla odigrali tri predstave za otroke tržaških osnovnih šol in vrtcev. Zgodbi Marjana Pungartnika, v kateri nastopajo slovenska bajeslovna bitja, so z lahkoto sledili tudi najmlajši obiskovalci. Oča-

rale so jih domiselne lutke ter raznobarvni bogati kostimi in maske Brede Varlove, pa prijetni songji Romana Verdela in Borisa Roškercja. Predvsem pa zaslužijo mladi igralci pohvalo za sproščeno in razgibano igro ter za jezikovno preciznost. Igralci so podajali besedilo jasno in razumljivo, tako da jih je bilo dobro slišati kljub velikemu odru in dvorani. Čutili je bilo, da je bilo v predstavo vložena zelo veliko truda, sredstev in požrtvovalnega dela. Tržaški otroci in učitelji, ki so jih spremljali, so bili nad predstavo navdušeni, saj je bila res dovršena uprizorjena.

Kenzaburo Ōe, molčeči nobelovec

Japonski pisatelj in esejist Kenzaburo Ōe je prejel letos najvišje svetovno priznanje za književnost. Rodil se je leta 1935 na majhnem otoku na jugovzhodu Japonske. Diplomiral je na univerzi v Tokiu iz francoske književnosti z diplomsko nalogo o Jeanu Paulu Sartru.

Ōe pripada generaciji japonskih književnikov, ki so v otroštvu doživeli polom Japonske. Razočaranje je bilo dvojno: z ene strani propad starega sveta z vsemi njegovimi vrednotami, z druge strani pa počasno upadanje vsakršnega upanja v demokratične spremembe. Iz tega izhaja globoka eksistencialna nelagodnost, ki spremlja Ōeja. Za književnika pisanje ni posnemanje resničnosti, je do-

mišljiva, podožvoljanje dejanj. Ključni dogodek, ki je izrazito zaznamoval pisatelja, je rojstvo njegovega prizadetega otroka. To je rdeča nit, ki se vije v vsem Ōejevem knjižnem opusu. Njegovo najpomembnejše delo je deloma autobiografsko: to je roman »Osebnost zadeve«. Tudi tu obravnava sinovo okrjenost. Pisatelj je tudi politično aktiven: vztrajen nasprotnik atomskega orožja in borec za človekove pravice.

Drugi znani deli sta še romana »Dan, ko mi bo obrisal solze« in »Molčeči krik«. S Kenzaburom Ōejem prejme japonska književnost po 26 letih Nobelovo nagrado. To priznanje je prejel leta 1968 pisatelj Yanusari Kawabata. (at)

Astrofizik Zorec v DSI

V Društvu slovenskih izobražencev je v ponedeljek, 17. oktobra, predaval ugleden slovenski astrofizik dr. Janez Zorec (na sliki D. Križmančiča), ki živi in dela v Franciji. Udeležencem je razložil bistvo, pozitivne plati im meje teorije o big bang, po kateri naj bi začetek vesolja povzročila praeksplozija. Dr. Zorec je bil konec tedna tudi v Ljubljani, kjer se je udeležil kongresa Društva matematikov, fizikov in astronomov.

Pogovor z Renatom Štokljem o možnostih za rešitev »1. maja«

»Naša manjšina si ne more privoščiti, da bi izgubila športni center v mestu«

Svetoivanski športni center »1. maj« so morali letos poleti zapreti iz varnostnih razlogov, saj je struktura v slabem stanju. Za popravila bi potrebovali veliko denarja, ki pa bi ga bilo treba še dobiti. Po zaprtju centra se je ustanovil odbor za rešitev 1. maja«. Probleme in konkretne možnosti za rešitev tega objekta ki naj bi ga začeli popravljati februarja, so v sredo, 19. oktobra, predstavili tudi na tiskovni konferenci. Nekaj glavnih problemov je povzel v intervjuju Renato Štokelj, eden od pobudnikov za ustanovitev odbora.

Kako je prišlo do ustanovitve tega odbora in kaj ste doslej naredili?

Odbor je nastal spontano avgusta meseca, ko smo izvedeli, da morajo zapreti »1. maj«. Spraševali smo se, kakšne bodo posledice in se zavedli, da moramo čimprej ukrepati. Adriano Kovačič je zato 23. avgusta sklical sestanek; na vabilo se je odzvalo kakih

15 oseb. Vsi smo se že poznali, tako da smo se lahko zmenili kar med seboj. Prepričani smo bili, in smo še vedno, da si naša manjšina ne more privoščiti, da bi izgubila objekt, ki ni samo športen, saj na »1. maju« potekajo tudi razne druge dejavnosti. Poslali smo zato pismo glavnemu odboru Bora, ki je tudi upravitelj objekta, in ga vprašali, kaj namerava storiti. Deset dni kasneje smo se sestali in se dogovorili, da je treba za prvo silo popraviti vsaj »balon« in malo dvorano, da bi zadostili najnujnejšim potrebam. Glavni odbor Bora se je obvezal, da bo »balon« popravil s posojilom 400 milijonov lir, mi pa naj bi zbrali dodatnih 300 milijonov za malo dvorano.

Kdo sestavlja vaš odbor in kateri so vaši pglavitni cilji?

V odboru nas je kakih 25 in vsak naredi, kolikor zmore, saj mnogi nimajo veliko časa. Med nami je tudi nekaj mladih, prizadevnih članov, ki se kot mi, »starejši«, zavedajo nujnosti ohranitve tega športnega objekta v mestu. Želim pa poudariti, da na-

ša skupina nikakor ne namerava biti nadomestilo glavnemu odboru Bora, pač pa želimo le po naših močeh prispevati k rešitvi tega problema.

Naša glavna cilja sta dva. Prvi je zbiranje sredstev za popravila, drugi pa je ta, da bi privabili čim več ljudi in da bi torej »1. maj« res zaživel kot neki skupni center. Poleti bi lahko prirejali šagre, pozimi npr. silvestrovanje itd. Na takšen način bi lahko tudi zbrali nekaj sredstev.

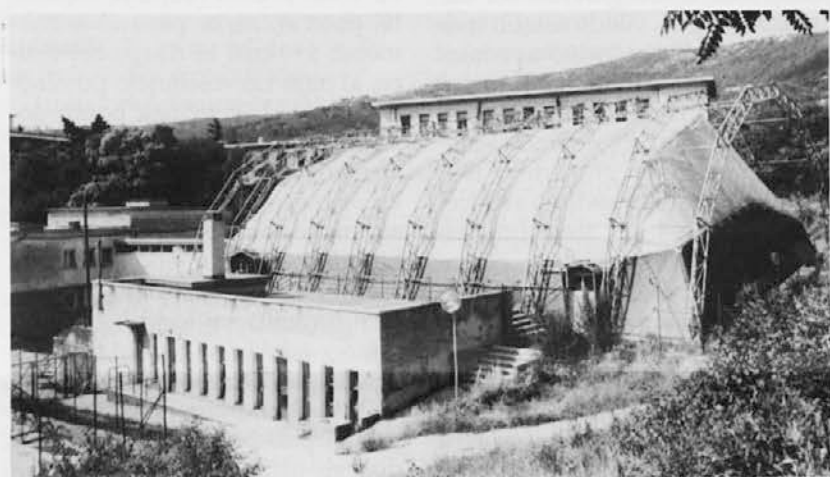
Zadnja leta smo vsekakor opazili, da je sodelovanje članov manjše kot v preteklosti. V mestu ni tako kot na vasi, kjer ljudje čutijo, da je takšna struktura res last vseh in so torej pripravljeni tudi prostovoljno delati. Že-

li bi, da bi se ljudje zavedli, da je »1. maj« mnogo več kot le športni center. Dovolj je, če pomislimo, da ima v njem na primer sedež tudi kulturno društvo Škamperle.

Marsikatera napaka je botrovala, da je prišlo do tako drastičnega ukrepa, kot je zaprtje centra. Bo to lekcija za bodoče?

Vsi člani nosijo del krivde. Nihče se namreč ni zavedel važnosti tega centra. Ne nameravam iskati opravičil s tem, da rečem, da je na vasi lažje, ker je tudi povezanost med ljudmi večja. Pri nas pa so športniki le prihajali in odhajali s treningov. Prostor je bil zanje le telovadnica in nič več. Tega pa se nismo zavedli in v tem je tudi naša krivda. Nauk, da bomo v bodoče znali bolj ceniti in izrabiti možnost slovenskega objekta v mestu. Poziv je namenjen vsem, ki jim je naša skupna manjšinska usoda pri srcu.

Pogovarjal se je
Gorazd Bajc

Za prvo silo je treba popraviti vsaj »balon« in malo dvorano na stadionu »1. maj« (foto Kroma)

Janko Jež

SPOMINI (12)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Mladina se je začela organizirati za odpor. Vključevala se je v odporiško gibanje OF-Osvobodilno fronto. Gibanje se je kmalu začelo diferencirati zaradi očitnega komunističnega prevladovanja. Liberalci in krščanski socialisti so bili kos marksistom do znane Dolomitske izjave, s katero so partiji prevzeli vodstvo nad osvobodilnim gibanjem in odgovornost za vodstvo oboroženega odpora proti okupatorju. Zbirali smo se po malih skupinah in na srečanjih. Rečeno je bilo, da bo vsakdo ob pravem času dobil zvezo, s katero bo vključen v organizirano gibanje.

Ko sem čakal, da dobim poziv za redno delo na Univerzi, sem se javil za prevajalca na Komisariatu za Ljubljansko pokrajino. Moral sem položiti pismen izpit. Prevedel sem dva teksta, enega v slovenščino, drugega v italijanščino. Po izpitu sem imel še razgovor z načelnikom notranjega oddelka dr. Bogatajem. Takoj me je imenoval za prevajalca z nalogo, da pomagam ostalim uradnikom. V tem uradu sem dobil zvezo z osvobodilnim gibanjem. To je bilo februarja leta 1942. Ko sem bil kmalu nato vendarle imenovan za asistenta na univerzi, sem bil dodeljen podtalnemu gibanju na univerzi. Na vključitev v OF sem torej čakal deset mesecev od začetka vojne. Kaže, da so me preresetali z vseh strani. Bil sem znan kot antikomunist. Nihče ni zahteval od mene, naj se vpišem v partijo. Vsakdo je vedel le za svojo zvezo. Vlada je najstrožja konspiracija. Drug drugemu nismo zaupali. Najraje smo molčali, posebno kadar smo bili v družbi neznancev. Da ne bi kdo rekel, da se kar tako tja v dan baham, rad povem, kdo me je vključil v OF. Saj ne izdajam nobene tajnosti. To je bila soproga javnega delavca in zdravnika dr. Ahčina.

Bila je voditeljica znane lekarne na Prešernovem trgu. Po vojni sem jo obiskal. Zelo je naju veselilo, da sva prebredla strašne medvojne čeri.

Nisem se še dobro preselil z delom iz stavbe v bivši Banovini na univerzo — (nekaj časa sem namreč služboval na obeh mestih) — pa so se že začela prva preganjanja novih oblastnikov.

Naj medtem povem, da sem še pred imenovanjem za asistenta, to je prvo leto okupacije, bil honorarni profesor italijanščine na Trgovski akademiji. Obenem sem poučeval tudi na abiturientskem tečaju akademije. V lepem spomenu hranim več svojih tedanjih dijakinj. Po vojni sem nekatere spet srečal v Trstu, kjer so se zaposlile po raznih zavezniških uradih, tudi na slovenski radijski postaji. Abiturientski tečaj je obiskoval tudi sin tedanjega ljubljanskega župana generala Rupnika. O njem so že tedaj pravili, da v dogovoru z angleško tajno službo snuje četniško ilegalo, ki naj bi se formalno vključila v italijansko fašistično vojsko, dejansko pa služila koristim britanskega FSS — »Field Security Service«.

Aretacija, zapori in internacija

Ko so italijanski grenadirji po Ljubljani sistematično lovili moške, me je julija leta 1942 skupina vojakov pod vodstvom poročnika, ki je bil odgovoren za akcijo na področju Viča in Rožne doline, odpeljala z doma, naložila na tovornjak, na katerem je že bilo polno sosedov z Glinške ulice, in pripeljala v Belgijsko vojašnico. Oblečen sem bil zimsko s kratkim plaščem, čeprav smo bili sredi poletja. Računal sem namreč, da mi bo v internaciji topla obleka prav dobrodošla. V vojašnici so nas postavili v vrsto in smo morali stopati mimo zamoglenih oken s kukali, skozi katera so nas najeti izdajalci reševali. Ko sem prišel do častnika, ki je pregledoval osebne izkaznice, me je ta, ko je opazil, da sem se rodil v Trstu, vprašal, kdaj sem se preselil v Jugoslavijo. Vedel sem, da so pri teh racijah vsakega Primorca, ki je prišel v Jugoslavijo po letu 1931, pridržali. Zato sem pogumno dejal, da sem prišel v Ljubljano leta 1921, čeprav se je to dejansko zgodilo deset let kasneje. Izpustili so me na z bodečo žico omejeno svobodo. Stekel sem domov in se brž preoblekel v poletna oblačila.

Kmetijstvo

Zdaj je čas za zasaditev okrasnih vrtov

K nam prihaja jesen in z njo tudi čas, ki je najbolj primeren za ureditev okrasnega vrta. Najprej moramo poskrbeti za vse tiste rastline, ki so občutljive za pozebo. Tako moramo na primer takoj po prvi slani porezati daliže in izkopati gomolje, da ne bi ob hujšem in daljšem mrazu zmrznile. Prav tako izkoplamo čebuljice mečev (gladiol). Te gomolje in korenine preberemo in odstranimo vse poškodovane ter jih spravimo v suh in sorazmerno hladen prostor do naslednje pomladi.

V teh dneh bodo začele cveteti krizanteme. Pregledamo jih in jim odstranimo poganjke vzdolž stebela, da se bo glavni cvet kar najlepše razvil. Glede ostalih trajnic pa lahko že začnemo z rednim oskrbovanjem. Tako moramo porezati vse vrhne dele, lahko jih okopamo in jim dognjimo s kompostom in zrelem gnojem. V tem času lahko tudi že sadimo vrtnice, hortenzije, češmin, forcizijo, resje in vresje, sivko, bršljan, cvetoče srobote in druge rastline, predvsem okrasne grmovnice kot so še španski bezeg, japonska kutina, dren, panešpljica, ognjeni trn, lovrikovec in še veliko drugih bi lahko naštel. Prav tako je jesen primeren čas, da sadimo pope njalke in listavce, se pravi bodisi gozdna kot okrasna drevesa in iglavce. Glede sadnega drevja bi za obmorski pas omenili tudi nekatere značilno sredozemske sorte, kot so granatno jabolko, figa,

mandljevec, oljka in seveda drugo sadje, za katerega je prav, da ga imamo ob hiši, če je to seveda mogoče. Priporočljivo je tudi, da zasadimo češnjo, jabolane in hruške, če imamo dovolj prostora pa lahko tudi kako redkejšo sorto, kot je na primer škorž, ki je bolj malo poznan, ali kutino in še kaj.

Zdaj je tudi pravi čas, da posadimo čebulnico. Najprej pripravimo tla, jih prerahljamo in obogatimo s humusom. Vrtnarji svetujejo, da sadimo čebulnice v večje enotne skupine, ker bo na ta način njihov barvni učinek najlepši. Ob saditvi torej moramo misliti, kako bo vrt zgedal spomladi, ko bodo cveteli tulipani, hijacinte, narcise, nizke perunike, anemone, krokusi in druge čebulnice, ki nam razveseljujejo pomladne dneve. Lep učinek bomo dosegli, če bomo čebulnice v taki strnjeni skupini zasadili pred kako primerno ozadje, npr. bor, ti-so, nizke sorte brina ali forcizije, ki tudi bogato rumeno cveti prav v času, ko se razcvetejo gomoljnice. Pravilo naj torej bo, da sadimo z mislijo na to, kako bo vrt zgedal, ko bo v polnem razcvetu oz. v najbolj bujni rasti, da ne bi prenatrpali prostora, ker bi tako dosegli učinek neskladnosti.

* * *

Še do 29. oktobra bo v Vili Pinz na Greti št. 38 odprta 5. razstava »Rojanskih slikarjev«. Na ogled so dela 31 umetnikov; med temi je dobra tretjina Slovencev.

Razstava bo v Mantovi odprta do 11. decembra

Alberti - genij italijanske renesanse

Nedolgo tega so v Mantovi v palači Palazzo Te odprli izredno razstavo, na kateri so predstavljena vsa važnejša dela enega največjih genijev italijanske renesanse Leona Battiste Albertija. Razstava bo odprta do 11. decembra letos in je ena najvažnejših likovnih razstav v letošnjem letu v vsej Evropi. Reči, da je to samo likovna razstava, je precej omejevalno, saj je bil Leon Battista Alberti, ki je živel v 15. stoletju, roditelj se je leta 1406 in umrl pa leta 1472, najprej velik literat, ki je pisal svoje knjige v imenitni latinščini in kasneje v italijanščini, poleg tega pa je bil filozof, imeniten likovni kritik, poznavalec likovne umetnosti in predvsem izvedenec v porajajoči se urbanistiki in ne nazadnje tudi eden največjih stavbarjev-arhitektov vseh časov.

Morda se bo komu zdelo vse to pretirano, a to samo dokazuje, kako malo se ve o njem. Če je Mantova, ki mu prireja letos veliko razstavo, tako lepo mesto, je to Albertijeva zasluga, saj je prav za to mesto napravil najlepše zgradbe. Sicer pa je bil Alberti izreden poznavalec antičnega sveta, ki ga je izredno cenil, prav zato pri njem najdemo veliko vpliva iz antike. Novo je v njegovem obsežnem opusu predvsem to, da je vse svoje pisanje o umetnosti in tudi vse svoje stavbarsko delo utemeljeval na strogih matematičnih načelih. Kot tak je Alberti eden prvih modernih arhitektov in tudi urbanistov, saj je že takrat analiziral urbanistične načrte mest kot so Firenze, Siena, Ferrara, Bologna, Piacenza, Urbino in še marsikatero drugo takratno italijansko mesto, ki je danes sinonim za pravo urbanistično mojstrovino. To je Al-

berti počel strokovno, kot da bi govoril o Atenah ali antični Siracusi in prav v tem se vidi, da je bil začetnik modernega pristopa k reševanju mestne arhitekture.

Alberti velja tudi za enega utemeljiteljev perspektive v slikarstvu in tudi v stavbarstvu. Za razliko od 27 let starejšega Bruneleschija je bil Alberti moderen arhitekt. Seveda je imel svoja dva mecena tudi on in to sta bila papež Nikolaj V in mogočnejši Federico de Montefeltro. V Modeni je na razstavi vse to prisotno in samo glavnemu sponzorju razstave-tvrčki Olivetti se lahko zahvalimo, če si v palači Te lahko ogledamo zares imenitne makete vseh Albertijevih glavnih del. Gre vsekakor za razstavo, ki bi jo moral vsak današnji arhitekt in ljubitelj umetnosti videti, saj nam prikazuje svet, v katerem je red še veljal in zakonitosti tudi, tako stavbarske in slikarske kot tudi družbene.

Jurij Paljč

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST«
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar,
Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni
in odgovorni urednik), Miro Oppelt,
Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij
Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega
tiska v Italiji

Svobode pa nisem užival dolgo. Dne 10. avgusta je pozno zvečer, bilo je okrog 10. ure, neizprosna policijska roka trdo potrkala na vrata mojega stanovanja. Odprl sem vrata in prav nič nisem bil presenečen nad obiskom. Za prvim je planil v stanovanje še drug policist. Oba sta me takoj potrepljala po vsem telesu, da bi se prepričala, ali nisem oborožen, in mi kratko malo sporočila, da sem aretiran. Poslovil sem se od žene, ki je udarec hrabro prenesla, poljubil malega Dragota, ki je že sladko spal, vzel kovček, ki je bil stalno pripravljen z vsem potrebnim, in odšel svoji usodi naproti.

Z »zelenim Henrikom« so me najprej prepeljali na glavni policijski urad, ki so ga že preimenovali v kvesturo, me tam še enkrat vsega pretipali in me takoj odvedli v Šentpetersko vojašnico. Prvo noč sem prebil v ozki celici na hodniku. Ko se je zdanilo, sem si celico natančneje ogledal. Brž je pritegnil mojo pozornost z nohti izpraskani napis na levi strani ob vhodu. Prebral sem ime in priimek ter se zdrznil: »Aleš Stanovnik«. To je v zadnjih trenutkih svojega življenja izpraskal z nohti odvetnik iz Kranja in ožji sodelavec Edvarda Kocbeka, ki sta med špansko državljansko vojno v polemiki z uradnim stališčem Cerkve in Slovenske ljudske stranke osnovala in vodila »heretično« krščansko socialno gibanje. Aleša Stanovnika so po uspelem atentatu na bivšega bana in člana konzulte Natlačena ustrelili kot talca. Konzulta je delovala ob strani visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino, zloglasnega Graziolija. Še istega dne zvečer so me preselili v večjo skupno celico na desni strani ob vhodu v policijske zapore. Vsi so že spali. Ogledal sem si celico. V njej je bilo natrpanih več kot 30 zapornikov. Nekdo se je oglašil iz desnega kota ob vhodu. Bil je profesor Anton Slodnjak, ki me je povabil, naj ležem poleg njega, ker drugod ni bilo prostora.

Ta kot je kmalu zaslovel z imenom »rovatarske Atene«. Zasedali smo ga na kupu slame trije profesorji: Slodnjak, Vogelnic, kasnejši rektor ljubljanske univerze, in moja malenkost. Ves dan smo z nohti trli uši. Bile so velike,

masne, z velikim križem na hrbtu. Uši so se s pravcatim križarskim pohodom lotevale predvsem nas treh v zaporniških učenih Rovta, verjetno zaradi naše namišljene učenosti, tako so si namreč stvar tolmačili ostali sotrpini v celici, ki pa niso imeli toliko opraviti z ušjo zalego. Verjetno so slamo za naš kot prinesli iz posebno umazane in okužene vojašnice.

Žena mi je ob dovoljenih dneh prinašala dobro domačo hrano kot dopolnilo neokusne zaporniške menaže. Hrano sem večinoma razdelil, saj so vsi bili potrebni priboljška. Med nami je bil tudi restavrater in mesar Slamič. Ko so si jetniki želeli kaj pršuta, salame, klobas in dobrega vina, so kar sami v njegovem imenu napisali pismo, naslovljeno na njegovo ženo; pismo je Slamič, smeje se, vedno rad podpisal. Nekdo izmed nas je službujočemu »kvesturinu« dal pismo in ga prosil, naj ga dostavi naslovnici. To posredovanje so policisti radi opravljali, ker so vedeli, da za to uslugo prejmejo par steklenic dobrega vina, ki ga niso zaničevali, čeprav je bilo slovensko. Sicer smo z njimi vzdrževali kar znosne stike. Bili so vsi starejši. Vsi so se naučili le dve slovenski besedi, ki so ju morali izgovarjati zvečer, ko so odpirali celice: »Spat in spat«. Zjutraj pa so bili sila uradni, ko so spet odpirali celice in klicali posameznike, ki so morali zapustiti zapor in iti v neznano. Za vse je veljal isti postopek. Vrnili so mu vse stvari, ki so bile shranjene v skladišču, večinoma v kovčkih, ki jih je vsakdo prinesel s seboj, in ga nato v spremstvu karabinerjev odpeljali uklenjenega ali v Gramozno jamo na streljanje ali pa na glavno železniško postajo v internacijo.

V Šentpeterski vojašnici so bila zaprta tudi dekleta. Naša celica je mejila na dvorišče, po katerem smo se lahko dnevno sprehajali po eno uro. Celica je imela veliko zameženo okno, skozi katero smo se lahko včasih, ko ni bilo dovolj nadzorstva, pogovarjali z dekleti. Med njimi sem nekega dne opazil dve svoji bivši učenki z abiturientskega tečaja Trgovske akademije.

(Dalje)